

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for slåttemark og naturbeitemark på Store Emårsøya, Vega kommune

Revidert 2019

NIBIO RAPPORT | VOL. 5 | NR. 142 | 2019

Annette Bär & Thomas H. Carlsen

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for slåttemark og naturbeitemark på Store Emårsøya, Vega kommune.
Revidert 2019

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär & Thomas H. Carlsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
22.11.2019	5/142/2019	Åpen	420162	17/01345
ISBN:	ISSN:		ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-02440-8	2464-1162		20	2

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Anne Sofie B. Fjeldstad og Kjell Eivind Madsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, naturbeitemark, restaurering, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper, Vegaøyan verdensarv

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Revidering av skjøtselsplanen for Store Emårsøya i Vega kommune er utført på oppdrag av Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av de trua naturtypene slåttemark, naturbeitemark og hagemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med brukeren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypene. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Vega

STED/LOKALITET:

Store Emårsøya

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

AVD. LEDER

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

FORSKER

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Revidering av skjøtselsplanen for Store Emårsøya i Vega kommune er utført i forbindelse med fagkoordinatorens sine oppgaver i samråd med Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av de trua naturtypene slåttemark og naturbeitemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. De første kapitlene gir en kort beskrivelse av de trua naturtypene slåttemark i Nord-Norge og naturbeitemark. De er en del av skjøtselsplanmalen og dermed ikke utarbeidet av undertegnede. Den andre delen er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av lokalitetene med verdifulle naturtyper som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtselsplanen følger et veiledningshefte om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele m.fl. 2014).

NIBIO takker grunneier og bruker Gisle Ebbesen, og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid.

Tjøtta, oktober 2019

Annette Bär

Fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland fylke
NIBIO, Tjøtta

Innhold

1 Slåttemark i Nord-Norge	5
2 Naturbeitemark	8
2.1 Generelt om naturbeitemark	8
2.2 Utbredelse	8
2.3 Naturfaglig beskrivelse	8
2.4 Artsinnhold	9
2.5 Påvirkning, bruk	9
2.6 Råd om skjøtsel og hensyn	9
3 Skjøtselsplan for slåttemark og naturbeitemark på Store Emårsøya	10
3.1 Innledning	11
3.2 Hensyn og prioriteringer	12
3.3 Tradisjonell og nåværende drift	12
3.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	13
3.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	13
3.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen	13
3.7 Mål for verdifull slåttemark og naturbeitemark	13
3.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)	14
3.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	14
3.9.1 Slått og beite	14
3.10 Oppfølging av skjøtselsplanen	16
3.11 Bilder fra lokaliteten(e)	17
Referanse	20
Vedlegg	21
1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase	21
1.1 Store Emårsøya – slåttemark sør	22
1.2 Store Emårsøya – slåttemark nord	25
1.3 Store Emårsøya - naturbeitemark	28
2 Tiltakslogg, grunneiers notater	31

1 Slåttemark i Nord-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstret og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla med tilført husdyr- og kunstgjødsel. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye blant annet avhengig av klimaet. Variasjonen i slåttemarksfloraen er stor fra nord til sør og fra kyst til innland i Nord-Norge. Forskjeller i fuktighetsforhold og kalkinnhold i marka påvirker også artssammensetningen sterkt.

Vanlige plantearter i tørre-friske enger er gras og halvgras som engkvein, rødsvingel, gulaks, bakkefrytle, bleikstarr og urter som for eksempel blåklukke, ryllik, følblom, småengkall, hvitmaure, fuglevikke, engsyre, harerug, engsoleie, marikåpe-arter, i høyereliggende områder også snøsøte. I Nordland og Troms er også rødknapp og prestekrage vanlige innslag i tørre slåttemarker, mens silkenellik kan komme inn i Øst-Finnmark.

Slåttemark på Svebakken i Hemnes kommune i Nordland som representerer en tørr-frisk engutforming. Bildet t.h. viser småengkall som gjerne vokser i slike enger.

Foto t.v. Annette Bär og t.h. Ellen Svalheim.

I litt kalkholdige områder kan man finne gras som dunhavre, og i de sørlige delene av Nord-Norge også hjertegras. Ellers på kalk vokser urter som gjeldkarve, fjellflokk, vill-løk, vill-lin, fjellfrøstjerne, gulmaure, (fjell)bakkestjerne, ulike marinøkler og orkideer. Noen av disse står på den norske rødlisten (og er truet) (www.artsdatbanken.no).

I litt fuktigere eng finnes arter som sølvbunke, jåblom, ballblom, skogstorkenebb, rød jonsokblom, marikåper, sibirgrasløk og hvitbladtistel. I fuktigere enger i Finnmark kan man finne østlige arter, foruten silkenellik som nevnt over også finnmarksfrøstjerne, storveronika og russekjeks.

Slåttemark på Kvanndalen i Rana kommune i Nordland. Bilde t.h. viser ballblom som er et vanlig innslag i litt fuktigere eng ved siden av arter som sølvbunke, jåblom, og skogstorkenebb.

Foto t.v. Annette Bär, t.h. Ellen Svalheim.

Slåttemark med silkenellik i Anopset i Porsanger kommune i Finnmark. Bilde t.h viser nærbilde av silkenellik som er en østlig art og stedvis vokser i slåttemarkene i Finnmark.

Begge foto Ingrid Golten.

Hvis slåtteeenger blir liggende brakk, blir engene gjerne dominert av noen få, høyvokste arter. Hundekjeks, skogstorkenebb, marikåper og mjødukt er typisk, men også tromsøpalme kan komme inn. I innlandet er store felt av geitrams vanlig der drifta har opphørt, før busker og trær overtar i en senere fase av gjengroingen.

Mange gamle slåttemarker brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarker har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarker holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele m.fl. 2014). Mye av denne teksten om slåttemark i Nord-Norge er hentet fra den.

2 Naturbeitemark

2.1 Generelt om naturbeitemark

Naturbeitemark er en artsrik naturtype med høy andel habitatspesialister. Naturtypen er vidt utbredt, men artsrik, ugjødslet beitemark i god hevd er gått tilbake som følge av endringer i landbruket. Gjengroing etter opphør av bruk eller intensivt drift med gjødsling og pløying, har redusert arealet. Typen er også utsatt for nedbygging. På bakgrunn av dette er naturtypen som helhet vurdert som sårbar (VU) i Norsk rødliste for naturtyper 2018. Naturbeitemark har høy andel rødlistearter i ulike organismegrupper, særlig karplanter, beitemarksopp og insekter. Mange arter har hovedtyngden av sine forekomster innenfor denne naturtypen.

2.2 Utbredelse

Naturbeitemark er vidt utbredt over hele Norge fra kysten til innlandet og i alle biogeografiske soner fra boreonemoral til lavalpin sone og fra sterkt oseanisk til svakt kontinental seksjon. I dag er typen vanligst i regioner med mye husdyrhold, for eksempel øvre dalstrøk på Østlandet, på Vestlandet, i Trøndelag og på Nordlandskysten.

2.3 Naturfaglig beskrivelse

Naturbeitemark er lysåpen grasmark med langvarig hevd i form av husdyrbeite, både sau, geit, storfe og hest. Utseendemessig karakteriseres typen av lavvokst vegetasjon dominert av urter og gras. Trær og busker forekommer spredt, til forskjell fra slåttemark der disse mangler. Marka er gjerne mer ujevn enn i slåttemark. Steiner, grunnlendte partier og bergknauser er også nokså vanlig. Typisk for beitemark er dominans av beite- og tråkkresistente gras og arter som ikke spises fordi de er giftige, tornete, smaker vondt eller inneholder mye silikat. Naturbeitemark har få nitrofile arter, men spredt kan noe næringskrevende og tråkktolerante arter forekomme. Karakteristisk er også forekomsten av beitemarksopp om høsten. Det er stor variasjon i artssammensetningen og miljøforhold i naturbeitemark. Et fellestrekk er at variasjonen både skyldes økokliner som også er viktige på naturmark, og langvarig hevd.

Naturbeitemark er semi-naturlig natur, oftest oppstått fra skogsmark som gjennom lang tid med ekstensivt beite har utviklet egenskaper som skiller den fra det natursystemet den ble utviklet fra, uten at markstruktur, hydrologi eller andre basale egenskaper har blitt vesentlig endret. Beitetrykk, husdyrslag og tidspunktet for beite er faktorer av betydning. Tidspunkt på året og varighet av beitet er også faktorer som påvirker vegetasjonen. Det er viktig med avpasset antall beitedyr, da overbeite reduserer artsmangfoldet og for lite beite gir gjengroing. Til forskjell fra kulturbeite er naturbeitemark ikke pløyd og tilsådd, og ikke eller i bare liten grad gjødslet.

Kalkinnhold og jordfuktighet er viktige årsaker til variasjonen i artssammensetningen. Karplante-mangfoldet er størst i naturbeitemark på kalkrik grunn i lavlandet, der særlig kalktørrenger har et høyt artsmangfold. Det samme gjelder tørrbakker i dalstrøk på Østlandet. Viktige naturbeitemarker for sopp ser ut til å følge et litt annet mønster, da artsrike beiter med høy forekomst av rødlistede sopparter kan forekomme både på kalkrik og kalkfattig grunn, og gjerne i friskere enger. Lang beitehistorie antas å være gunstig. Det er stor regional variasjon fra kyst til innland, fra lavland til fjell og fra sør til nord.

2.4 Artsinnhold

Naturbeitemark er en meget artsrik naturtype karakterisert av mange rødlistede arter av insekter, karplanter og sopp. Av særlig betydning er naturtypen for beitemarksopp og blant disse er 94 arter rødlistet, først og fremst vokssopp, rødsporer, jordtunger og køllesopp. Også for en lang rekke karplanter og insekter er naturtypen viktig. Rundt 85 rødlistede karplanter er knyttet til typen. De mest sjeldne finnes bare på et fåtall steder, mens andre er mer vidt utbredt, men har gått tilbake i lavlandet. Et særpreg i tørr, varm og sandig beitemark er forekomst av møkkbiller, en artsgruppe som har gått sterkt tilbake i seinere tid. En rekke insekter og andre invertebrater er også knyttet til typen, hvorav flere er rødlistede. Naturbeitemark inngår i forskjellige landskapstyper, fra vidstrakte seterlandskap, småskala kystlandskap, åpne jordbrukslandsskap og småskala kulturlandskap i dalstrøk- og skogstrøk. Ofte forekommer typen som små restarealer og kanter i intensivt drevet jordbrukslandskap. Ved kysten veksler beitemark ofte med andre åpne naturtyper i finskala mosaikkartet mønster. I dalstrøk finner en gjerne artsrik beitemark i kanter mellom fulldyrka mark og hagemark eller skog. Kantsonene har ofte vært uten hevd over lengre tid, men skal kartlegges som beitemarkskant så lenge de fortsatt har preg av semi-naturlig eng. Naturbeitemark har ofte innslag av bergknauser og tresatte partier.

2.5 Påvirkning, bruk

Ulike husdyrslag beiter på ulikt vis. Sau beiter for eksempel mer selektivt enn storfe. Sambeite er derfor som regel positivt. Beite er en nødvendig forutsetning for at naturtypens verdier skal opprettholdes. Beite tilpasset naturgrunnlaget er viktig. For lite beitetrykk medfører gjengroing, mens for sterkt beite medfører slitasje og tråkkskader. De viktigste negative påvirkningsfaktorene i naturbeitemark er gjengroing og intensivt bruk. Tidligere var husdyrhold vanlig over hele landet og typen har gått sterkt tilbake som følge av opphør av beite med påfølgende gjengroing. I sentrale jordbruksstrøk er omlegging til mer intensiv drift med gjødsling, sprøyting og oppdyrking til kornproduksjon og kunsteng typisk. I tillegg er typen utsatt for nedbygging. Tilplanting av gamle beitemarker er også et problem, ved at det reduserer forekomsten av naturtypen. Det samme er spredning og etablering av fremmede arter og andre problemarter, ved at disse fortrenger de typiske beitemarksartene, og over tid bidrar til å ødelegge forekomsten av naturtypen. Tilførsel av nitrogen både fra langtransportert luftforurensing og fra lokale kilder fører særlig i sørlige deler av landet til eutrofiering.

2.6 Råd om skjøtsel og hensyn

Skjøtsel skal opprettholdes, eller igangsettes i lokaliteter som kan restaureres og der det er dokumentert høye naturverdier. Det bør gjøres en vurdering av hvordan lokaliteten opprinnelig har vært skjøttet. For lokaliteter som opplagt og relativt nylig har vært slåttemark, og der det vurderes som mulig å tilbakeføre lokaliteten til slåttemark skal dette anmerkes. I de fleste tilfeller er beiteregimet tilpasset den enkelte lokalitet. Det bør utarbeides planer for skjøtsel i viktige lokaliteter der grunneier/driver involveres. Typiske tiltak vil være å tilpasse dyreantall, husdyrslag og tidspunkt for beite avhengig av vegetasjonen på stedet. Både husdyrslag, antall dyr og beitetidspunkt er viktig å vurdere i beitemark. For eksempel kan det være aktuelt å holde sau unna lokaliteter med sjeldne orkideer som svartkurle, og det kan være aktuelt å avgrense beiteperioden til vår-forsommer eller høst. Gjødsling må unngås og manuell rydding av ungskog og kratt foretas etter behov, og slik at marka holdes åpen. Rydding bør foretas gradvis, da for rask åpning av marka både kan medføre erosjon i bratt terreng og åpne opp for uønskede arter. Tilleggsfôring bør unngås, da dette både medfører tråkkskader, oppgjødsling og innførsel av uønskede arter. Saltstein må unngås. Fremmede arter bør fjernes og slitasje og andre negative påvirkninger bør begrenses i sårbare lokaliteter.

3 Skjøtselsplan for slåttemark og naturbeitemark på Store Emårsøya

GRUNNEIER: Gisle Ebbesen		ANSVAR SKJØTSEL: Gisle Ebbesen	LOKALITETSVERDI I NATURBASE: Slåttemark nord, verdi A Slåttemark sør, verdi A Naturbeitemark, verdi A
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 07.11.2012		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 18.06.2012	
DATO REVIDERING: 21.10.2019		DATO BEFARING (REVIDERING): 11.06.2019	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): 11.06.2019: befaring med grunneier Oktober 2019: innspill på utkast av revidert skjøtselsplan			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Maja S. Kvalvik & Thomas Holm Carlsen			FIRMA: NIBIO
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV: Annette Bär & Thomas Holm Carlsen			
UTM SONE LOKALITET(ER): 33 W	NORD: 7297623	ØST: 363901	GNR./BNR.: 97/4
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: Slåttemark nord 1,2 daa Slåttemark sør 24,0 daa Naturbeitemark 61,7 daa		DEL AV VERNEOMRÅDE: Nei HVILKET VERN:	DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: Vegaøyan verdensarv
AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING):			

3.1 Innledning

Vegaøyen verdensarvområde som fikk sin status etter vedtak i UNESCO i 2004, ligger i Vega kommune og er en del av Helgelandskysten, i den sørlige delen av Nordland fylke. Vegaøyen består av mer enn 6.500 små øyer, holmer og skjær, men også deler av hovedøya, Vega, er med i verdensarvområdet. Verdensarvområdet er på 1.037 km². Av dette er 69 km² landareal. UNESCOs innskrivingstekst framhever grunnlaget for verdensarvstatusen som ligger i kulturlandskapet som er skapt av fiskerbondens mangesysleri med landbruk, fiske og ærflugl. I løpet av 60- og 70-tallet ble øyriket i Vega gradvis fraflyttet og i dag er verdensarvområdet så godt som fraflyttet med unntak av hovedøya Vega og naboøya Ylvingen.

Figur 1. Oversiktskart som viser plassering av Store Emårsøya i Vegaøyen verdensarvområde.

Store Emårsøya er en gammel husmannsplass under naboøya Nautøya, og ble bebodd for første gang rundt 1780. Øya var bebodd frem til 1957. Dagens gjerdegrasse som skiller beitemark og slåttemark følger omtrent tidligere skille mellom innmark og utmark. På 1950-tallet beitet her 2-3 sauer og to kyr med rundt to kalver, samt en okse som var på deling på flere øyer (Store Emårsøya, Lille Emårsøya, Magnetholmen og Stakkøya). På øya fantes også en gris og noen høner. Store Emårsøya lå brakk mellom 50-tallet og frem til 2010. Fra 2010 har nåværende grunneier tatt øya i bruk igjen og gjennomfører både slått og beitetiltak. Husene har blitt pusset opp og plassen framstår som en godt vedlikeholdt husmannsplass.

Under revideringen av skjøtelsesplanen har det spesielt vært fokus på

- Om restaurering av deler av *slåttemarka sør* kan avsluttes og slåttene kan videreføres som vanlig skjøtelseslått
- Etablering av skvallerkål rundt bebyggelse
- Moseproblematikk

Revidering har ikke ført til endringer i avgrensning og verdisetting av de tre naturbaselokalitetene. *Slåttemark sør* ble allerede oppgradert fra regional til nasjonal verdi etter en befaring av fagkoordinator for utvalgte naturtyper (Annette Bär/NIBIO) i 2016. Områdebeskrivelsene har stort sett bare blitt oppdatert i forhold til artsregistrering og evt. justeringer av skjøtelsestiltak. Ved neste revidering bør en sammenslåing av de to slåttemarkslokalitetene vurderes. På grunn av at de har hatt ulik skjøtelsehistorie har de ikke blitt slått sammen til nåværende tidspunkt til tross for lik verdisetting.

3.2 Hensyn og prioriteringer

Både slåttemarka og beitemarksareal inngår i gårddriften til nåværende grunneier Gisle Ebbesen. Høyet fra slåttemarka brukes som fôr til storfe.

Store Emårsøya brukes ellers som besøkspunkt for turister i Vegaøyen verdensarvområde som får formidlet plassens historie og menneskene som bodde på og livnærte seg av øyas ressurser.

3.3 Tradisjonell og nåværende drift

Øya er tradisjonelt sett delt i innmark og utmark. Skillet følger omtrent dagens gjerdegrasse og avgrensning av naturbaselokalitetene. Innmarka ble slått i gamle dager. Fra fjøs og nordover var det på 50-tallet imidlertid en gammel kornåker.

Øya har ligget brakk fra rundt 1950-tallet og frem til 2010/12. Området fra jordkjeller i nordøst til nordlandshus og videre ned til sørkant av fjøs har blitt slått i tre år (2010-2012). Mjødurten er på tilbakegang ved befaring i 2012 sammenlignet med i 2010. Sommeren 2012 ble slåttemarka utvidet til å også gjelde videre sørover forbi fjøs og ned mot brygga, samt nordover inn i strandrørfeltet.

En del av slåttemarka sør har blitt restaurert mellom 2012 og 2016 for å redusere andel lyngarter og øke andel gras og urter igjen. Dette arealet ble slått med beitepusser en til to ganger og anses nå som ferdigrestaurert.

Ellers har slåttemarksarealene blitt slått med tohjulstraktor i månedskiftet juli/august og graset tørkes til høy. Enkelte mjødurtfelt spesielt i forsøkningsområdet mellom naturbaselokalitetene midt på øya har blitt slått to ganger for å redusere mjødurtdominansen.

Storfe av rase Nordlandsfe har beitet siden 2010 i en beiteperiode ca. fra midten av juni og til august/september.

3.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Restaureringsfasen av deler av slåttemarka sør er vellykket og kan avsluttes. Andel lyngarter har betydelig gått tilbake til fordel for en økt andel gras og urter. Det er noen utfordringer med et tykt moselag som hemmer oppveksten. Det foreslås å slippe storfe på hele øya etter slåtten er avsluttet for at dyretråkk åpner opp mosedekket.

3.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Andel lyngarter i slåttemarka har gått betydelig tilbake i løpet av restaureringsperioden.

På Store Emårsøya finnes det en stor populasjon av ormetunge (VU), og det er registrert vegamaure (VU) i *slåttemark sør*. For å bevare populasjonene er det viktig å holde arealene åpne kanskje også med noen forstyrrelser/åpninger i vegetasjonsdekke, da dette ser ut til å fremme etablering av nye individer.

Skvallerkål har etablert seg på øya og ble første gang observert i 2016. Trolig har den kommet på øya i forbindelse med jord utenfra og i forbindelse med restaurering av en jordkjeller midt på øya. Skvallerkål er svært utfordrende å bli kvitt når den først har etablert seg. Det finnes ingen enkle tiltak for å fjerne arten. I 2019 har det blitt registrert omtrentlig utbredelsesgrensen med GPS (se figur 3) for å kunne følge med endringer.

3.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jfr. skjøtselsplanen som nå revideres?	X		
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)?			X
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?	X		

3.7 Mål for verdifull slåttemark og naturbeitemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): Holde mest mulig slåttemarksareal i god hevd ved videreføring av årlig, sen slått for å bevare eksisterende arts mangfold og jevn slåttemarksstruktur Holde naturbeitemarksareal i god hevd ved videreføring av årlig beite med storfe i sommersesongen
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER: <ul style="list-style-type: none">- Mosedekket i <i>slåttemarka sør</i> bør reduseres gjennom etterbeite med /tråkk av storfe- Antall storfe kan økes for å sikre tilstrekkelig nedbeiting i naturbeitemarka og dekke behovet for etterbeitet i slåttemarka
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE: <ul style="list-style-type: none">- Utbredelsen av ormetunge og vegamaure skal holde seg på omtrent samme nivå- Skvallerkål skal ikke sprer seg utover dagens utbredelse (se fig. 3)

3.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Tidlig slått med ryddesag i partier med dominans av marikåpe i naturbeitemark og slåttemark. Viktig at grunnbladene kuttes av.	Etter behov	Ca. 2 daa	vår

3.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

3.9.1 Slått og beite

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått med 2-hjuls traktor (middels tung slått) <ul style="list-style-type: none"> - Slåttemark sør - Slåttemark nord 	Årlig 24 daa 1,2 daa	25,2 daa	juli/aug.
Beite med storfe <ul style="list-style-type: none"> • i naturbeitemarkslokaliteten • høstbeite over hele øya 	Anbefales mot moser i slåttemarka	61,7 daa	Juni-august Etter slått utover høsten

Det kan med fordel byttes på rekkefølgen når delområdene slås for å ta hensyn til insekter og ulike tidspunkter når planter blomstrer og produserer modne frø.

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slått bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 1-2 dager og/eller hesjes før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet. Kantklipper med tråd kan også benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller store mengder bløt husdyrgjødsel (se veileder).

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

GEOVEKST

Store Emårsøya

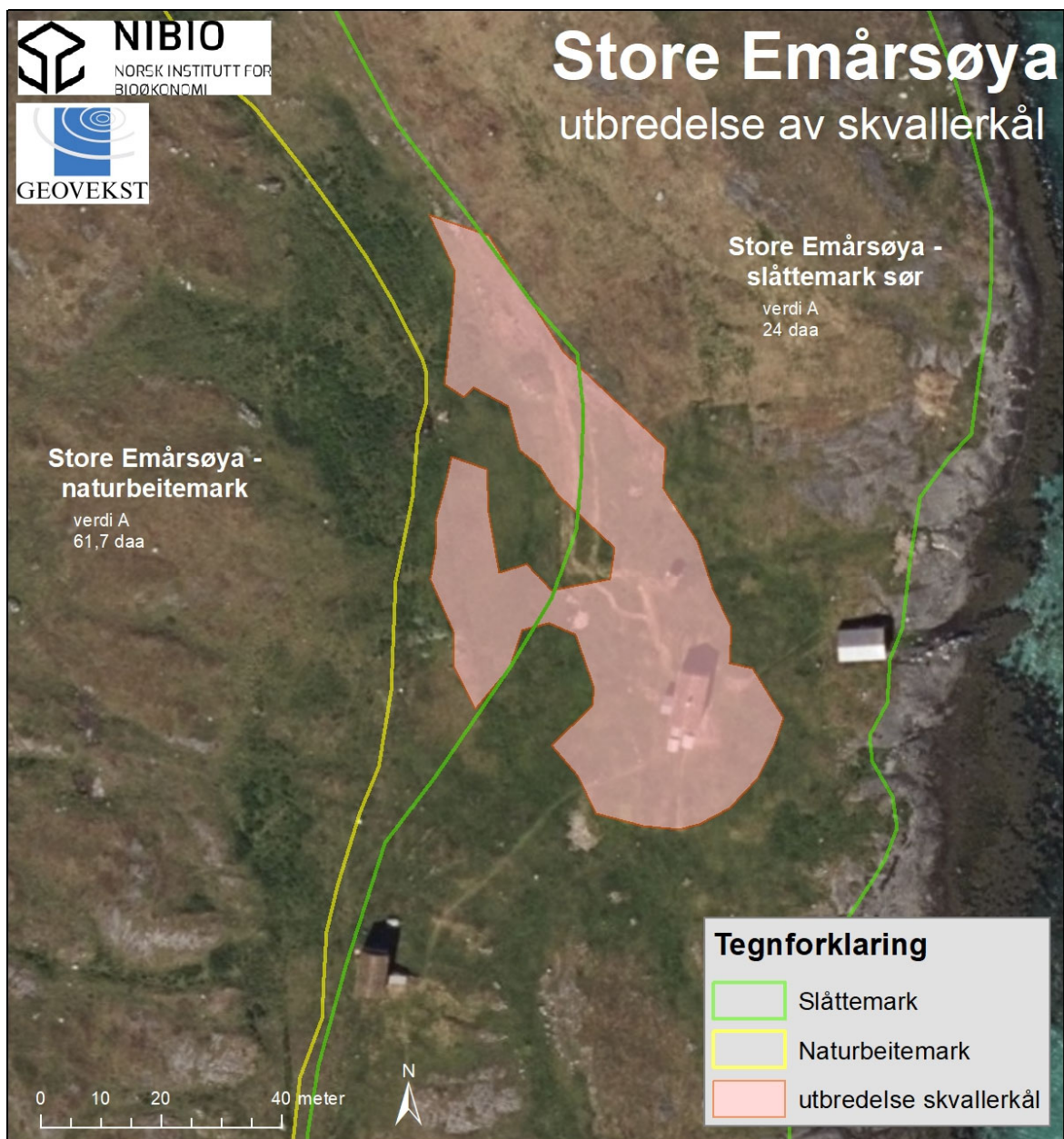
skjøtselstiltak

Figur 2. Skjøtselstiltak som skal gjennomføres.

3.10 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
2025
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
Overvåking av ormetunge og vegamaure-bestanden Overvåking av utbredelsen/spredning av skvallerkål
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
Slått, storfebeite
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:
Gisle Ebbesen

Figur 3. Utbredelsen av skvallerkål rundt bebyggelsen bør følges med. Status: juni 2019.

3.11 Bilder fra lokaliteten(e)

Figur 4. Naturbeitemarka har blitt beitet i mange år av storfe (Nordlandsfe).

Foto: A. Bär

Figur 5. Slåttemarka (lokalitet sør) har en del skrinne partier der kalkberget stikker opp. Her er innslag av kalvkrevende arter som f.eks. vårmarihånd og ormetunge spesielt høyt.

Foto: A. Bär

Figur 6. Slåttemarka (lokalitet sør) i den nordøstlige delen er nå ferdig restaurert og kan slås årlig en gang sen i sesongen.

Foto: A. Bär

Figur 7. Slåttemarka (lokalitet nord) er liten, men artsrik.

Foto: A. Bär

Figur 8. Skvallerkål har spredt seg betydelig i slåttemarka rundt huset og jordkjelleren.

Foto: A. Bär

Figur 9. Ormetunge har en stor populasjon i slåttemarka på Store Emårsøya. Det ser ut at den trenger åpninger i vegetasjonen for å få gode spiremuligheter.

Foto: A. Bär

Referanse

- Artsdatabanken (2018). Norsk rødliste for naturtyper 2018. Hentet (23.10.2019) fra <https://www.artsdatabanken.no/rodlisefornaturtyper>
- Bele, B., Norderhaug, A., Alm, T. & Vange, V. 2014. Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge. Bioforsk FOKUS 9 (4). 122 s.
- Bär, A. 2016. Referat fra befaringsavsluttet på Store Emårsøya 6.06.2016. Unpubl.
- Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for slåttemark. DN-rapport 2009-6. 60 s.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge
- Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark. Store Emårsøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (158).

Vedlegg

1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

Figur 13. Flybilde med avgrensning av lokaliteter som skjøtelsesplanen omhandler.

1.1 Store Emårsøya – slåttemark sør

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Store Emårsøya – slåttemark sør		Kommune Vega		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00086604		*Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas H. Carlsen		Dato: 11.06.2019			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark. Store Emårsøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (158).				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark - 100 %		Utforminger: Svak lågurtslåtteeng, D0115 - 60 % Kalkslåttefukteng, D0120 - 30 % Slåttevåteng, D0121 - 10 %					
Tilleggsnaturtyper:							
Verdi (A, B, C): A		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Frisk fattigeng, G4 (D0104)
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning	Vekselfuktig baserik eng, G11 (D0111)
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	Våt/fuktig, middels næringsrik eng, G12 (G0112)
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

I 2012 ble den første skjøtselsplanen for Store Emårsøya laget. Den har blitt revidert i 2019 av Annette Bär og Thomas Holm Carlsen. Revideringen baserer seg på befaring 11.6.2019 sammen med grunneier.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Store Emårsøya ligger i øyriket Vesterøyen mellom hovedøya Vega og Skogsholmen. Lokaliteten på 24 daa strekker seg på østsiden av øya fra flyttebrygga nordover og grenser mot den andre slåttemarkslokaliteten i nord. I vest avgrenses lokaliteten av en fuktig forsenkning som går i nord-sørretning sentralt på øya, samt nakent berg i øst. Berggrunnen består av kalkspatholdig marmor.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av intakt slåttemark (D01) hvorav en del har tidligere blitt restaurert. Dominerende vegetasjonstyper er frisk fattigeng (G4), vekselfuktig, baserik eng (G11), våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12).

Artsmangfold

Lokaliteten er gras- og urterik, men med noe glissen vegetasjon og stedvis tett mosedekke. Vegetasjonen er artsrik og har blant annet innslag av ormetunge og vegamaure som er vurdert som sårbar (VU) på den norske rødlista (Henriksen & Hilmo 2015). Spesielt der slåttemarka er skrint og kalkberget stikker fra er artsmangfoldet høyt. Her vokser mye ormetunge, sammen med brudespore, stortveblad, marinøkkel, fjellfrøstjerne, geitsvingel, gulaks, dunhavre, flekkmure, tepperot, loppestarr, kattedot, lifiol og smalkjempe. Det finnes et svakt innslag av lyngarter som krekling, tyttebær, einer og teiebær.

Ved nordlandshuset dominerer gulaks og en god del dunhavre. Der er innslag av marikåper (glattmarikåpe, fløyelsmarikåpe, skarmarikåpe), enghumleblom, nyresoleie, blåstarr, fjellfrøstjerne, tveskjeggveronika, gulflatbelg, fuglevikke, gjeldkarve, rødsvingel og stortveblad.

Skvallerkål har blitt registrert for første gang i 2016 med utbredelse rundt bebyggelsen.

Bruk, tilstand og påvirkning

Store Emårsøya er en gammel husmannsplass under naboøya Nautøya, og ble bebodd for første gang rundt 1780. Øya var bebodd frem til 1957. Enga i den aktuelle lokaliteten utgjør en del av innmarka og ble i hovedsak slått også i gamle dager. Fra fjøs og nordover var det på 50-tallet imidlertid en gammel kornåker. Øya har ligget brakk fra rundt 1950-tallet og frem til 2010. Andel mjødukt har blitt kraftig redusert siden arealet ble tatt i bruk igjen. Området fra jordkjeller i nordøst til nordlandshus og videre ned til sørkant av fjøs har blitt slått i tre år (2010-2012). Sommeren 2012 ble slåttemarka utvidet til å også gjelde videre sørover forbi fjøs og ned mot brygga, samt nordover. Mellom 2012 og 2016 har deler av slåttemarka blitt restaurert for å redusere innslag av lyngarter og øke andelen av urter og gras.

Fremmede arter

Mellom fjøs og nordlandshus ble det registret et lite parti med hageblomstene duppesoleie, prakthjelm og pinselilje. Disse ble vurdert til å ikke utgjøre noen trussel mot de øvrige naturverdiene.

Kulturminner

I lokaliteten finnes i et restaurert nordlandshus, og oppsatt fjøs (flyttet fra Vega) og naust tilsvarende det som fantes på øya tidligere. Hageblomstene mellom nordlandshus og fjøs utgjør også et interessant kulturminne. Ellers finnes på Store Emårsøya 40-50 gamle steinhus for ærfugl (flere av disse fortsatt intakte), to gamle jordkjellere (en i nordøst sannsynligvis fra 1800-tallet og en i sør enda eldre), samt en brønn fra eldre dager.

Skjøtsel og hensyn

Slåtten bør opprettholdes med tradisjonell bruksform og bruksintensitet. Slått skal skje etter blomstring og frøsetting (etter midten av juli) og gresset bakketørkes eller hesjes. Gjødsling og annen næringstilførsel bør ikke skje i slåttemarka.

Del av helhetlig landskap

Store Emårsøya inngår i et helhetlig landskap med kulturminner, slåttemark og naturbeitemark. En kan fortsatt se skille mellom gras-/engdominert innmark (aktuell slåttemarkslokalitet) og grasdominert utmark, selv om overgangene delvis er glidende. Øya er en av seks utvalgte besøkpunkter i Vega.

Verdibegrunnelse

Vegetasjonen er artsrik med mange slåttefavoriserte arter som dunhavre, gjeldkarve, fløyelsmarikåpe, skarmarikåpe og tveskjeggveronika. Slåttemarka har også innslag av de rødlistede artene ormetunge og vegamaure (VU, sårbar). På bakgrunn av dette, samt størrelse og plasseringen i et helhetlig kulturlandskap rik på kulturminner, gis lokaliteten verdien A (svært viktig).

1.2 Store Emårsøya – slåtte-mark nord

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Store Emårsøya – slåtte-mark nord				Kommune Vega		Områdenr.		
ID i Naturbase BN00086615			*Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas H. Carlsen			Dato: 11.06.2019		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåtte-mark. Store Emårsøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (158).						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -		
Hovednaturtype: Slåtte-mark, D01 - 100 %				Utforminger: Lågurtslåtteeng, D0116 - 80 % Kalkslåttefukteng, D0120 - 20 %				
Tilleggsnaturtyper:								
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper: Vekselfuktig baserik eng, G11 (D0111)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt		
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

I 2012 ble den første skjøtelsesplanen for Store Emårsøya laget. Den har blitt revidert i 2019 av Annette Bär og Thomas Holm Carlsen. Revideringen baserer seg på befaring 11.6.2019 sammen med grunneier.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Emårsøya ligger i øyriket Vesterøyane, som ligger i området mellom hovedøya Vega og Skogsholmen. Lokaliteten på 1,2 daa omfatter nordspissen av øya på et lite platå ned mot sjøen. Berggrunnen består av kalkspatholdig marmor.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemarka (D01) består av utformingene lågurtslåtteeeng og kalkslåtteefteng. Vegetasjonstypen defineres som vekselfuktig, baserik eng (G11).

Artsmangfold

Slåttemarklokaliteten har stort innslag av prestekrage, og består av mange kalkkrevende arter, samt arter som er karakteristisk for ugjødsla slåttemark. I tillegg til prestekrage finnes her engsvingel, fuglevikke, smalkjempe, kvitbladtistel, fjellfrøstjerne, rødkløver, blåstarr, tepperot, legeveronika, kranskonvall og gulskolm. Det er også registrert mye av orkideen stortveblad samt bregnen ormetunge, sistnevnte er vurdert som sårbar (VU) på norsk rødlista (Henriksen & Hilmo 2015).

Bruk, tilstand og påvirkning

Store Emårsøya er en gammel husmannsplass under naboøya Nautøya, og ble bebodd for første gang rundt 1780. Øya var bebodd frem til 1957. Enga i den aktuelle lokaliteten utgjør en del av innmarka og ble sannsynligvis slått også i gamle dager, men har ligget brakk fra 1950-tallet og frem til 2012. Etter 2012 har den blitt slått årlig en gang sent i sesongen. Det skrinne jordsmonnet har hjulpet til for å bevare en fin og intakt åpen mark uten gjengroingspreg.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Kulturminner

Ingen registrert i lokaliteten, men ellers på Store Emårsøya finnes et restaurert nordlandshus, oppsatt fjøs (flyttet fra Vega) og naust tilsvarende det som fantes på øya tidligere, 40-50 gamle steinhus for ærfugl (flere av disse fortsatt intakte), to gamle jordkjellere (en i nordøst sannsynligvis fra 1800-tallet og en i sør enda eldre), samt en brønn fra første bosetning rundt 1780.

Skjøtsel og hensyn

Slåtten bør videreføres for å bevare prestekrageenga og redusere evt. fremtidig gjengroing. Prestekrageenga bør slås etter frøsetting (vanligvis etter midten av juli) og gresset bakketørkes slik at frøene blir liggende igjen når høyet samles sammen.

Del av helhetlig landskap

Store Emårsøya inngår i et helhetlig landskap med kulturminner, slåttemark og naturbeitemark. En kan fortsatt se skille mellom gras-/engdominert innmark og grasdominert utmark, selv om overgangene delvis er glidende. Øya er en av seks utvalgte besøkpunkter i Vega verdensarvområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er nokså liten med sine ca. 1,2 daa, men den preges av stort artsmangfold med mange kalkkrevende arter, samt arter som er karakteristisk for ugjødslet slåttemark. Enga er ikke gjengrodd og mangler tre- og buskoppslag. I tillegg til prestekrage ble det registrert mye stortveblad og ormetunge (VU, sårbar). Grunneier er aktiv og engasjert, noe som sikrer oppfølging. Enga ligger i et tradisjonelt kulturlandskap med flere kulturminner. På bakgrunn av dette gis lokaliteten verdien svært viktig (A).

1.3 Store Emårsøya - naturbeitemark

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Store Emårsøya - naturbeitemark		Kommune Vega		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00086616		*Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen & Maja S. Kvalvik		Dato: 18.06.2012			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark. Store Emårsøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (158).				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: Naturbeitemark, D04 – 60 %		Utforminger: Kalkbeitefukteng, D0420 – 30 %					
Tilleggsnaturtyper: Kystlynghei, D07 – 35 % Rikmyr, M3 – 5 %		Svak lågurtbeiteeng, D0415 - 30 % Kalkkysthei, D0711 - 35 % Ekstremrik fastmattemyr (kalkfastmatte), M3 - 5 %					
Verdi (A, B, C): A		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått		Torvtekt	Vekselfuktig baserik eng, G11 (D0411)
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning	Våt/fuktig, middels næringsrik eng, G12 (D0412)
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	Frisk fattigeng, G4 (D0404)
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			Tørr gras-urterik hei, H2 (D0702)
		Dårlig		Lauving			Ekstremrik fastmattemyr, M3

Områdebeskrivelse

Innledning

I 2012 ble den første skjøtelsesplanen for Store Emårsøya laget. Den har blitt revidert i 2019 av Annette Bär og Thomas Holm Carlsen. Revideringen baserer seg på befaring 11.6.2019 sammen med grunneier.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Emårsøya ligger i området mellom hovedøya Vega og Skogsholmen. Øya er forholdsvis flat med en fuktig forsenkning i nord-sørretning sentralt på øya omgitt av lave rygger med skrinnere vegetasjon.

Lokaliteten strekker seg over ca. 62 daa, fra den fuktige forsenkingen og videre vestover og sørover. Det høyeste punktet for lokaliteten er på 12 m o.h. og ligger på sørenden av øya. Jordsmonnet er relativt tynt og berget stikker mange steder opp i dagen på de lave ryggene. Berggrunnen består av kalkspatholdig marmor.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen naturbeitemark (D04) dominerer i lokaliteten sammen med naturtypene kystlynghei (D07) og rikmyr (M3).

På øyas høyeste område i sør er vegetasjonen karakterisert som en mosaikk mellom vekselfuktig baserik eng (G11), frisk fattigeng (G4) og våt/fuktig middels næringsrik eng (G12). Av lynghei i sør og vest dominerer tørr gras-urterik hei (H2). Kombinasjonen av baserik eng og gras-urterik lynghei forekommer også lengre nord på Emårsøya, men med mer grasdominans enn i partiet midt på øya. Bunnsjiktet er her dekket av et relativt tett mosedekke. Lyngheia brytes opp av et par fuktige søkk med rikmyrvegetasjon (M3).

Artsmangfold

Haugen sør på øya som utgjør øyas høyeste punkt er dekket av frodig, grasrik vegetasjon med innslag av dunhavre, kveinarter, blåstarr, stolpestarr, marigras, rapparter og rødsvingel. Flekkvis forekommer mye marikåpe, mjødukt og enghumleblom. Det skrinnere partiet fra toppen av haugen og ned mot fjæresonen består av sørvendt kalkberg med lyngvegetasjon. Vegetasjonen er gras- og urterik og domineres av krekling i blanding med gulaks, blokkebær, kattedot, tepperot, fjellbakkestjerne, enghumleblom, rundskolm, brudespore, stortveblad og noe krypende einer. Det ble også her registrert mye av den sårbare og kalkkrevende bregnen ormetunge, vurdert som sårbar (VU) på norsk rødlista (Kålås m.fl. 2010).

Vegetasjonen nordover langs den østlige ryggen på øya har jevnt høyt innslag av krekling i tillegg til urter som tirltunge, fjelltistel, enghumleblom, tepperot, marikåper og fuglevikke. Kalkkrevende arter som stortveblad og fjellfrøstjerne forekommer også. Taglstarr finnes i rikmyra, i tillegg til slåttstarr, sumphaukeskjegg, fjelltistel, enghumleblom, bukkeblad, hanekam, brudespore, stortveblad og loppestarr.

Bruk, tilstand og påvirkning

Store Emårsøya er en gammel husmannsplass under naboøya Nautøya, og ble bebodd for første gang rundt 1780. Øya var bebodd frem til 1957. Aktuell lokalitet utgjør den gamle utmarka, og dagens gjerde som skiller beitemark og slåttemark er på omtrent samme plass som i gamle dager. På 1950-tallet beitet her 2-3 sauer og to kyr med rundt to kalver, samt en okse som var på deling på flere øyer (Store

Emårsøya, Lille Emårsøya, Magnetholmen og Stakkøya). På øya fantes også en gris og noen høner. Store Emårsøya lå brakk mellom 50-tallet og frem til 2010. Fra 2010 har naturbeitemarka blitt brukt som storfebeite i sommermånedene.

Fremmede arter

Hagearter som pinselilje er spredt rundt på øya.

Kulturminner

Store Emårsøya har en godt dokumentert kulturhistorie. Av fysiske kulturspor kan nevnes en brønn fra eldre dager, i tillegg til en gammel jordkjeller, sannsynligvis fra første bosetning rundt 1780. Man kan fortsatt se spor etter gjerdet som skilte innmark og utmark i form av bolter som sitter fast i berget. 40 – 50 ærfuglhus finnes også på øya (flere fortsatt intakte) som vitner om ærfugltradisjonen.

Ellers finnes det på Store Emårsøya et restaurert nordlandshus, oppsatt fjøs (flyttet fra Vega) og naust tilsvarende det som fantes på øya tidligere, samt en litt nyere, jordkjeller (sannsynligvis fra 1800-tallet).

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten bør fortsette beites av storfe. Beitetrykket kan med fordel økes noe.

Del av helhetlig landskap

Store Emårsøya består av både slåttemark og naturbeitemark. En kan fortsatt se skille mellom gras-/engdominert innmark og grasdominert utmark, selv om overgangene delvis er glidende. Øya er en av seks utvalgte besøkpunkter i Vegaøyan verdensarvområde.

Verdibegrunnelse

Naturbeitemarka er variert og dekker et stort område, er lite gjengrodd og beites av storfe (ungdyr). Her finnes den rødlistede bregnen ormetunge (VU) samt et stort utvalg av naturbeitemarksarter og kalkkrevende arter. Det finnes ikke oppslag av busker og kratt og bare begrenset med einer. Lokaliteten inngår i et helhetlig landskap med mange kulturminner, samt har en lang og dokumenterbar kulturhistorie. Naturbeitemarka er i god hevd til tross for lengre tids brakklegging og lavt beitetrykk i dag. Lokaliteten gis verdien A, svært viktig.

2 Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

AREAL/DELOMRÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.